

Nr 60

Av herr **Dahl m. fl.**, angående behovet av ett internationellt språk.

(Lika lydande med motion nr 73 i Andra kammaren)

Genom uppfinningar, nya arbetsmetoder och nya råvaror samt genom rationaliseringar har produktionsresultaten på de flesta områden kunnat mångfaldigas under detta århundrade. Den nya tekniken har medfört stora besparingar av arbetskraft och arbetstid.

Under de senaste åren har man genom *långtidsplanering* på olika områden (inom stat och kommun, inom industri och handel) sökt skaffa sig en överblick över framtidens resurser och behov för att kunna arbeta ännu mera rationellt. Värdet av långtidsplanering är oomtvistat, och i regel anlitas därvid de mest framstående tekniker och vetenskapsmän, varjämte tillräckliga medel ställs till förfogande.

Någon sådan planering på längre sikt tycks emellertid icke ha förekommit beträffande bästa sättet att åstadkomma mellanfolklig språkförståelse. Man har som regel följt principen att använda det nationalspråk, som utgör modersmålet för det under tidsepoken mäktigaste folket. De mindre och medelstora folken har därigenom ansett sig bäst kunna utnyttja den stora nationens ekonomiska, politiska och kulturella resurser. Detta sätt att lösa språkproblemet är det naturliga och framför allt det mest affärsmässiga, sett ur de enskilda smånationernas synvinkel. Att dessa länders ungdom därigenom betungas med inlärandet av ett främmande, svårlärt språk vid sidan av sitt eget modersmål, kan ju dessa länder, tagna vart och ett för sig, icke ta hänsyn till.

Eftersom emellertid samarbetet mellan nationerna numera tagit fasta former, och eftersom det därigenom blivit möjligt att samordna internationella problem, har den internationella språkfrågan blivit en världsangelägenhet, som bör lösas efter gemensamma överläggningar på ett för samtid och framtid så gagneligt sätt som möjligt.

I dagens läge är det särskilt de mindre folken, som känner sig absolut tvingade att lära sig främmande språk för att få möjlighet att kontakta omvärlden. I dessa länder förvärras f. ö. saken av att det visar sig, att kunskap i endast ett främmande språk (engelskan) icke är tillräckligt, eftersom handels- och kulturutbytet med icke engelsktalande folk kräver kunskaper även i deras språk. För europeiska affärsmän, tekniker och vetenskapsmän är kunskaper i franska och tyska (event. spanska) mycket önskvärda. Sovjetunionens raska tekniska utveckling

medför antagligen, att även ryska inom kort blir av stor betydelse för alla dem, som vill vara à jour med utvecklingen i sitt fack.

Allt talar alltså för, att de mindre staternas folk kommer att påtvingas allt större krav på språkkunskaper, något som lägger tunga bördor på ungdomen.

Sett på lång sikt torde också de olika kontinenternas stormakter bli alltmer beroende av varandra, varför man kan räkna med att också de kommer i den situation, som de mindre staterna befinner sig i, då de söker kontakt över gränserna. Det har på sina håll föreslagits, att man utan vidare borde ena sig om ett visst nationalspråk — exempelvis engelskan. Detta är emellertid en fråga, som, innan den avgörs, bör grundligt utredas, under hänsynstagande icke blott till dagens situation utan också till framtidens beräknade behov, vidare till ifrågasvarande språks lämplighet och användbarhet som mellanfolkligt språk för alla folk och språkgrupper samt dessutom till dess möjligheter att kunna inläras med korrekt uttal och med tillfredsställande satsbyggnad av om möjligt alla folk, och slutligen till de psykologiska faktorer, som finns invävda i detta problem, där vanetänkande och nationella hänsyn av naturliga skäl spelar en stor roll.

För att få en översikt över hela det internationella språkproblemet, dvs. vilka lösningar som erbjuder sig och vilka fördelar och nackdelar olika lösningar skulle ge, bör en internationell språkkommission utses av högsta internationella myndighet, FN eller eventuellt UNESCO. Kommissionen borde förslagsvis bestå av filologer, ekonomer, statistiker och sociologer jämte annan facklig expertis. Kommissionens uppgift skulle vara att så ingående som möjligt utforska det mellanfolkliga språkproblemet ur psykologiska, politiska och ekonomiska synvinklar samt med hänsyn till olika praktiska förhållanden. Kommissionen bör arbeta förutsättningslöst och objektivt granska olika förslag samt på grundval av redovisade fakta summera fördelar och nackdelar av de olika förslagen till frågans lösning, dvs. engelskan (och andra nationalspråk) samt det internationella språket esperanto.

Kommissionen skulle söka sammanställa olika fakta om de olika språkens karaktär, om deras för- och nackdelar i egenskap av internationellt språk samt ge en statistiskt verifierad redovisning för resultaten av undervisning i olika språk.

Beträffande engelskan skulle exempelvis följande fördelar kunna nämnas:

1. Det är nationalspråk för Brittiska rikets, USA:s och Samväldesländernas folk.
2. Det har fått en stark ställning i många länder på grund av de engelsktalande ländernas politiska och ekonomiska betydelse.
3. Det är sedan lång tid ett av undervisningsämnena i högre skolor i många länder. Det är sedan någon tid infört som ämne i grundskolan i vissa icke engelsktalande länder.
4. Det har en dominerande ställning inom sjöfarten.
5. Det har vidsträckt användning inom idrotten.

6. Det gynnas av Englands, USA:s och vissa internationella stationers TV- och radionät.
7. Det har en stor men icke dominerande ställning i det internationella affärs- livet.
8. Den vetenskapliga litteraturen på engelska har ökat väsentligt i jämförelse med andra västeuropeiska språk.
9. Engelsk skönlitteratur utges i mycket stor omfattning.
10. Engelska glosor används i vardagsspråket i många länder.
11. De engelska orden är i förhållandevis stor omfattning korta, enstaviga.

Bland engelskans nackdelar såsom internationellt språk bör nämnas:

1. Språkets fonetik är svårlärd, varför det är svårt att uppnå enhetligt uttal i hela världen.
2. För språkets rättstavning gäller regler, som är så komplicerade, att man av de skrivna orden ofta ej kan avgöra, hur de skall uttalas.
3. För satsbyggnaden finns inga enhetliga regler.
4. Språket gynnar på ett odemokratiskt sätt de folk, som har det som moders- mål.
5. Engelskans antagande som det internationella språket skulle ge överväldigande dominans för den anglosaxiska kulturen, medan däremot andra länders skulle bli mer eller mindre obeaktade.
6. Engelskan i dess egenskap av det internationella språket skulle säkerligen hos många människor och många folk skapa en känsla av underlägsenhet och osäkerhet, eftersom de icke kan använda språket obehindrat. Å andra sidan skulle de engelsktalande folken i egenskap av gynnade nationer känna sig som läromästare för andra folk.

För det internationella språket esperanto talar bl. a. följande fördelar:

1. Det har enkel rättstavning utan undantag.
2. Orden uttalas exakt som de stavas.
3. Ljudläran är enkel och möjliggör enhetligt uttal över hela världen.
4. Satserna har undantagslöst en enkel, logisk byggnad.
5. Språket har ett förhållandevis litet förråd av ordstammar, men tack vare ett rationellt utnyttjande av prefix och suffix blir den totala ordskatten mycket omfattande och uttrycksmöjligheterna mycket rika.
6. Språket är enligt utförda prov i ett flertal länder lätt att lära och lätt att tala för folk tillhörande de mest skilda språkgrupper, såsom germaner, romaner, slaver, indier, japaner, kineser och afrikaner.
7. Trots sin enkla konstruktion är esperanto lika uttrycksfullt som national- språken och har visat sig fullt användbart för vardaglig konversation, såsom kongress- och förhandlingsspråk samt som tekniskt och vetenskap- ligt språk. Fackordböcker finns redan utarbetade för 121 olika tekniska och vetenskapliga fack. Här nedan följer en förteckning över några inter- nationellt kända esperanto-talande professorer, som inom sitt ämnesområde använt esperanto och därvid funnit detsamma helt tillfredsställande:

FILOLOGI: Björn Collinder, Uppsala universitet, finsk-ugriska språk. W. E. Collinson, Liverpools universitet, England, germanska språk. Mario Pei, Colombia universitet, New York, USA, romanska språk. S. J. Ramstedt,

Helsingfors universitet, Finland. Internationell expert på finsk-ugriska, turkiska, mongoliska, koreanska språk. E. N. Setälä, Helsingfors, Finland. Undervisnings- och utrikesminister. Finska språket. G. Sevak, Erevans universitet, Sovjetunionen, slaviska språk. O. J. Tallgren-Tuulio, Helsingfors universitet, Finland. Romanska språk.

JURIDIK: Ivo Lapenna, f.d. professor i internationell rätt vid Zagrebs universitet, Jugoslavien. Nu professor vid Londons universitet i sovjetisk rätt. M. Roost, Brüssels universitet, Belgien. Försäkringsjuridik.

MEDICIN: G. Canuto, Turins universitet, Italien. Rättsmedicin. T. Nakayama, Nihons universitet, Tokyo, Japan. Anatomi. S. Nishi, Tokyos universitet, Japan. Anatomi. R. Ura, Tohoku universitet, Sendai, Japan. Anatomi. H. Yagi, Okayamas Universitet, Japan. Gynekologi.

FILOSOFI: R. B. Joshi, Dharwar universitet, Mysore, Indien.

PSYKOLOGI: C. J. Adcock, Wellington, Nya Zeeland.

PEDAGOGIK: P. Bovet, Genève's universitet, Schweiz. Experimentell pedagogik.

GEOGRAFI: E. Migliorino, dir. för geografiska institutionen, Neapel, Italien.

MATEMATIK: M. Hukuhara, Tokyos universitet, Japan. P. Kustaanheimo, Helsingfors universitet, Finland. B. Popović, Sarajevos universitet, Jugoslavien. O. Reiersøl, Oslo universitet, Norge. K. Väisälä, Tekniska högskolan, Helsingfors, Finland, f. d. professor i Tallinn, Estland.

FYSIK: K. E. Cjolkovski, Moskva universitet, Sovjetunionen. Pionjär betr. motorer för konstsatelliter. V. Kulikov, dekanus för fysik-matematiska fakulteten i Omsk, Sovjetunionen. H. Lunelund, Helsingfors universitet, Finland.

KEMI: F. Egami, Tokyos universitet, Japan. Biologisk kemi. K. Sisido, Kyotos universitet, Japan. Organisk kemi.

ELEKTROTEKNIK: H. S. Kozlowski, Tekniska institutionen, Warszawa, Polen.

KRISTALLOGRAFI: P. Hartman, Leidens universitet, Holland.

GEODESI: E. Kääriäinen, Geodetiska institutionen, Helsingfors, Finland. U. Pesonen. D:o. Vasil Peevski, Tekniska högskolan, Sofia, Bulgarien.

LIMNOLOGI: H. Järnefelt, Helsingfors universitet, Finland.

VÄXTPATOLOGI: P. Neergaard, f. d. professor vid universitetet i Beirut, Libanon.

METEOROLOGI: M. Vernić, Sarajevos universitet, Jugoslavien. V. Väisälä, f. d. ordförande i Finska vetenskapsakademien, Helsingfors universitet, Finland.

ASTRONOMI: Y. Väisälä, Åbo universitet, Finland.

8. Det internationella språket esperanto ger alla folk språklig jämställhet vid internationella förbindelser.
9. Språkets antagande som mellanfolkligt språk skulle medföra, att alla ungdomar i världen solidariskt finge nedlägga ungefär samma tid och krafter på att lära sig det.
10. I egenskap av politiskt neutralt språk skulle esperanto ge alla folk, stora som små, samma möjligheter att presentera sig och sin kultur på internationell nivå.

Esperantos nackdelar är exempelvis:

1. Det är ett förhållandevis nytt språk, som varit i bruk icke ens ett århundrade, varför det saknar nationalspråkens tradition.
2. Det åtnjuter ännu icke moraliskt eller ekonomiskt stöd i någon större utsträckning av några statsmakter.
3. Undervisningen i esperanto, som nu är frivillig, samlar årligen endast omkring 100 000 elever, varav några tiotusental utgörs av barn.
4. Språket talas av förhållandevis få personer, endast omkring 1 miljon. Esperanto har alltså bakom sig en så obetydlig skara människor, att det på den punkten icke tål någon som helst jämförelse med nationalspråken. Antalet esperanto-talande, spridda i ett 80-tal länder, är däremot så stort, att det klart demonstrerar språkets praktiska användbarhet.
5. Dess litteratur är obetydlig, men om man tar hänsyn till språkets ungdom och anhängarnas antal dock förhållandevis omfattande, nämligen omkring 30 000 olika verk. Enligt tillgänglig statistik ligger esperanto på 27:de platsen i världen i fråga om skönlitteratur.

Den föreslagna internationella språkkommissionens främsta uppgift skulle vara att införskaffa, respektive organisera arbetet med införskaffandet av uppgifter om undervisningen i olika språk och bearbeta detta material. Beträffande engelska och andra nationalspråk borde följande frågor grundligt undersökas:

1. Hur lång tid (antal timmar eller dagar) behöver barn i icke engelsktalande länder undervisas i engelska i skolan för att ledigt kunna använda sig av språket i tal och skrift? Uppgifter och statistik bör införskaffas och redovisas även från länder som Japan, Kina etc.
2. Hur lång tid (antal lektionstimmar) behöver i normala fall ett barn i icke engelsktalande länder för att inhämta så pass mycket engelska, att de nödtorftigt kan meddela sig med omvärlden?
3. En undersökning bör om möjligt verkställas för att utröna, om de icke engelsktalande ländernas folk i gemen kommer att förbli belåtna med sina begränsade kunskaper i engelska och att nödgas för internationellt bruk använda ett språk, som de icke fullt behärskar.
4. Upprätta en statistik över de nuvarande kostnaderna för engelskundervisningen i icke engelsktalande länder, och vilka kostnaderna skulle bli, om engelska infördes i alla världens skolor.
5. Upprätta statistik över nuvarande kostnader för översättningar och tolkningar vid internationella kontakter.

Beträffande det internationella språket esperanto bör undersökningen ske på samma sätt rörande punkterna 1, 2, 4 och 5 men naturligtvis omfatta även engelsktalande länder. Kommissionen bör sörja för att tillräckligt omfattande försöksundervisning med esperanto kommer till stånd, så att man får objektivt utrett, hur lång tid inlärandet av esperanto tar i olika länder och vad det kostar.

Om det under kommissionens arbete skulle visa sig, att esperanto oemotsägligt inlärs väsentligt snabbare samt talas och skrives väsentligt lättare och mer korrekt än engelskan (eller annat nationalspråk), så bör kommissionen väga mot varandra:

- A. Esperantos lätthet mot engelskans stora spridning.
- B. Den vinst esperanto skulle ge kommande generationer genom mindre tids- och arbetskrävande språkstudier gentemot ekonomiska investeringar i läroböcker, tekniska och vetenskapliga verk osv. på engelska.
- C. På grundval av erhållna resultat söka analysera frågan, om det är tänkbart, att en generation, t. ex. vår egen generation, skulle vara villig att för underlättande av språkfrågan för kommande generationers ungdom, rekommendera ett nytt språks införande i skolorna, varigenom ett nytt internationellt meddelelsemedel kommer att tillämpas inom några tiotal år, varvid redan inhämtade kunskaper i andra språk kanske ej kan utnyttjas så mångsidigt som nu.

Skulle kommissionen komma till den slutsatsen, att man allvarligt bör överväga esperantos antagande som det internationella språket — brodersmålet vid sidan av modersmålet — bör kommissionen söka beräkna, vilka svårigheter, som kan tänkas uppstå under en övergångsperiod. Kommissionen bör i så fall också söka anvisa sättet för en övergång steg för steg till allmän esperantoundervisning i skolorna (inom 5, 10 eller 20 år). Förslagsvis kunde man beakta möjligheten att införa esperanto som första främmande språk under — till en början — ett år och därefter två år med ett begränsat antal veckotimmar, vilket kan pedagogiskt försvaras, eftersom hittills gjorda frivilliga försök visat, att esperanto genom sin regelbundna grammatik utgör en lämplig grund för andra språkstudier.

Om kommissionen å andra sidan finner, att engelskan som internationellt språk i jämförelse med esperanto har avsevärda fördelar, eller att tidsvinsten genom att använda esperanto icke är tillräckligt stor, eller att övergången till esperanto skulle medföra betydande eller oöverstigliga svårigheter, så bör kommissionen undersöka och presentera förslag i syfte att förbättra engelskundervisningen i skolorna för att uppnå snabbare och bättre resultat än hittills. Detta gäller även utbildningen av lärare för att skaffa fram fullt engelskkunniga lärarkårer i alla länder, utan att dessa ska behöva att till en del förlägga sin utbildning i England.

Vad som här föreslagits såsom arbetsuppgifter för en internationell kommission med uppgift att företaga en långtidsplanering av den internationella språkfrågan gör på intet sätt anspråk på att vara uttömmande utan endast att vara exempel på, vad man kan tänka sig som direktiv för en allsidig utredning.

Kommissionens arbete bör präglas av vetenskaplig saklighet och vara baserat på en objektiv redovisning av kontrollerbara fakta, stödda på statistiskt material. Sedan resultatet av kommissionens arbete redovisats, må det ankomma på FN eller UNESCO att ta de initiativ och framlägga de förslag och rekommendationer, som kan anses lämpliga.

Under hänvisning till vad ovan anförts får vi härmed hemställa,
 att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att
 Sverige hos Förenta Nationerna föreslår tillsättandet av en
 vetenskaplig kommission med uppgift att förutsättningslöst
 utreda behovet av ett internationellt språk vid sidan av de
 olika nationalspråken.

Stockholm den 20 januari 1965

Einar Dahl

Harald Pettersson

Erik F. Petersson

Ivan Svanström

Bertil Petersson

Thorsten Larsson

Arvid Helleblad

Oscar Carlsson

Karl Damström

Einar Persson

Gunnar Pettersson

Nils Magnusson

Erik Olsson

Thure Dahlberg

Dagmar Ranmark

Ingeborg Carlqvist